

Asia: VN/6935/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

Asia: Professoriliiton lausunto luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätöksestä kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia), VN/15767/2021.

Professoriliiton kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta. Professoriliitto viittaa 2.7.2021 antamaansa lausuntoon (VN/15767/2021) ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Johdanto

Professoriliitto toteaa, että IPR-strategiaa ei voida tarkastella erillään yleisistä tavoitteista, jotka liittyvät TKI-investointeihin, tuottavuuden nostoon ja perustutkimukseen.

VNPP-luonnoksen alussa todetaan, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla on keskeinen merkitys Suomen kilpailukyvyllä ja hyvinvoinnille. Luonnoksessa todetaan myös, että hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenojen osuus nykyisestä 2,7 prosentista 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

Professoriliitto on samaa mieltä TKI-investointien tarpeesta. Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi voivat perustua ainoastaan suotuisaan tuottavuuskehitykseen. Suotuisa tuottavuuskehitys ja

talouskasvu puolestaan syntyvät innovaatioista sekä innovaatioita koskevien tietojen soveltamisesta. Ne edellyttävät TKI-investointeja.

Myös TKI-tavoitetta tarvitaan. EU:n jäsenvaltioiden yhteinen TKI-tavoite on 3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Suomi asetti oman 4 prosentin tavoitteen hallitustasolla jo vuonna 2005. Vaikka tavoite on ollut voimassa pitkään, sen asettamista seurasi ”innovaatiopolitiikan pysähtyneisyydeksi kutsuttu ajanjakso ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiomenojen BKT-suhteen lasku 2010-luvulla” (Ilmakunnas 2021). Suomi on jo vuosikausia jatkuneen huonon innovaatiopolitiikkansa vuoksi jäänyt merkittävästi jälkeen Ruotsista, Tanskasta ja Norjasta. Suomen 4 prosentin TKI-tavoitteen on arvioitu edellyttävän 600 miljoonan euron vuosittaisia lisäpanostuksia.

TKI-toimintaympäristöä pitää tarkastella kokonaisuutena. Jokainen yksittäinen pullonkaula rajoittaa TKI-investointeja sekä suotuisaa tuottavuuskehitystä ja hyvinvointia (”O-Ring Theory”, Kremer 1993). Tärkeimmät pullonkaulat olisi sen vuoksi syytä tunnistaa.

TKI-investointien puutetta ja huonoa tuottavuuskehitystä ei voida selittää aineettomien oikeuksien sääntelyllä. IPR-strategian taustoituksessa (Aineettomien oikeuksien tilanne Suomessa 2020) todettiin, että Suomen IPR-järjestelmää voidaan kansainvälisessä vertailussa pitää laadukkaana. Myös VNPP-luonnoksen mukaan Suomen aineettomien oikeuksien järjestelmä on toistaiseksi sijoittunut hyvin erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa. Niinpä TKI-tavoitteen ja IPR-strategian toteutumisen kannalta tarkoituksenmukaisia välineitä on etsittävä muualta kuin IPR-sääntelystä.

Ongelmat näyttävät liittyvän lähinnä julkisen rahoituksen määrään, julkisen rahoituksen allokointiin sekä julkiseen ohjaukseen.

Professoriliitto korostaa yliopistojen ja tutkimuslaitosten professoreiden ja muiden tutkijoiden merkittävää roolia Suomen ja koko Euroopan innovaatiojärjestelmässä. Euroopan komissio totesi saman tiedonannossaan ”Uusi eurooppalainen tutkimusalue tutkimusta ja innovointia varten”: ”The public science system is an indispensable part of the overall R&I organisation and a cornerstone of excel-

lence for Europe’s prosperity. It consists of universities and other publicly funded research and technology organisations, which base their action on academic freedom fully embedded in the scientific culture and processes.”

Suomen TKI-järjestelmä ei ole kansainvälisesti kilpailukykyinen, ellei professoreilla ja muilla tutkijoilla ole kansainvälisesti kilpailukykyisiä toimintaedellytyksiä, jotka auttavat heitä tuottamaan tieteellisiä innovaatioita. Jos yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkijoilta puuttuvat tutkimuksen taloudelliset resurssit ja tutkijoiden harjoittamaa tutkimusta estetään epätarkoituksenmukaisilla kannustimilla, TKI-toimintaympäristö heikkenee. IPR-toimintaympäristöllä ei voida korjata yliopistojen ja tutkimuslaitosten toimintaympäristön muita puutteita, mutta aineettomien oikeuksien sääntelyn epätarkoituksenmukaisilla muutoksilla innovaatiojärjestelmää voidaan heikentää entisestään.

TKI-toimintaympäristö ei parane, ellei yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimusympäristöä tehdä houkuttelevammaksi tutkijoille. Professoriliiton mielestä kansallisessa aineettomien oikeuksien strategiassa on tärkeää parantaa yliopistojen ja tutkimuslaitosten professoreiden ja muiden tutkijoiden asemaa.

Siihen vaaditaan ensinnäkin yliopistojen rahoitusmallin uudistaminen. Koska tutkimus- ja kehityshankkeisiin tarvitaan paljon aikaa, TKI-toimintaympäristöltä ja myös rahoitukselta pitää odottaa

jatkuvuutta. Yliopistojen rahoitusta on tutkimuksen edistämiseksi ohjattava merkittävästi enemmän toissijaisista tavoitteista juuri tutkimukseen.

Tutkimusrahoituksen kilpailutusta on vähennettävä ja tutkimusrahoitusta on allokoitava enemmän suoraan yliopistoille vakaana perusrahoituksena. Se on tarpeen myös ylisääntelystä ja liiallisesta keskusjohtoisuudesta aiheutuneiden ongelmien vähentämiseksi. Keskitetysti kilpailutetun tutkimusrahoituksen liian suuri osuus tarkoittaa käytännössä sitä, että kilpailutuksen hallinnosta on muodostunut pullonkaula, joka estää tai viivästyttää tutkimushankkeita. Hankekohtaisen rahoituksen kasvanut osuus on tehnyt rahoituksesta entistä sattumanvaraisempaa. Rahoituksen sattumanvaraisuus estää myös yritysysteistyötä. Samalla Suomen TKI-järjestelmän kilpailukyky on heikentynyt.

Yliopistojen tutkimusrahoitusta on lisättävä, koska Suomen korkeakoulusektorin yhteenlasketut tutkimus- ja kehittämismenot ovat samaa luokkaa kuin Stanfordin yliopiston ulkoisesti rahoitettu tutkimusbudjetti. Rahoituksen puute antaa huonot puitteet kansainvälisessä TKI-kilpailussa. Julkisen tutkimusrahoituksen lisääminen poikii rahoitusta myös yrityksistä.

Opiskelijavolyymien kasvu on ohjattava yliopistojen sijasta ammattikorkeakouluihin, jotta yliopistoilla olisi paremmat mahdollisuudet keskittyä tutkimukseen ja kansainvälisesti korkean tason saavuttamiseen.

Terminologia ja käsitteet

Strategian pitäisi lisätä hyvinvointia edistämällä TKI-järjestelmän ja luovien alojen suotuisaa kehitystä. VNPP-luonnoksessa on kuitenkin jätetty huomiotta merkittävä osa TKI-järjestelmästä, luovien alojen työstä ja yhteiskunnasta.

Lähtökohtana näyttää olleen keskittyminen kaupallisiin innovaatioihin. Siitä on seurannut, että luonnoksen mukaan ”[i]nnovaation erottaa pelkästä hyvästä ideasta juuri onnistunut kaupallinen toteutus”. IPR-strategia vähentää hyvinvointia, jos se rajoittuu pelkästään kaupalliseen sektoriin ja kaupallisiin innovaatioihin.

Koska hyvinvointia edistetään hyvin merkittävästi myös yhteiskunnan muilla sektoreilla, nekin pitää ottaa huomioon. TKI-järjestelmä ei ole kansainvälisesti kilpailukykyinen, ellei IPR-strategia edistä myös tieteellisiä, taiteellisia ja sosiaalisia innovaatioita. Tätä voidaan havainnollistaa seuraavilla esimerkeillä. Osa yliopistojen ja yritysten vaativasta tutkimusyhteistyöstä on mielekästä vain silloin, kun yliopistot ja tutkimuslaitokset pystyvät tuottamaan tieteellisiä innovaatioita ja saamaan omalla toiminallaan etumatkaa kilpailijoihin nähden. Terveystieteiden ja opetuksen tuottama hyvinvointi perustuu suurelta osin tieteellisiin ja sosiaalisiin innovaatioihin. Taiteelliset innovaatiot voivat johtaa myös kaupalliseen menestykseen. Liian kapea-alainen näkemys innovaatioista on jo johtanut siihen, että Suomi on jäänyt merkittävästi Ruotsin jälkeen luovien alojen kaupallisessa kehityksessä.

Nykytila

VNPP-luonnoksessa oletetaan, että "[a]ineettomat oikeudet auttavat yrityksiä ja muita toimijoita, kuten korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia, hallinnoimaan ja hyödyntämään kaupallisesti aineetonta omaisuuttaan." VNPP-luonnoksessa ei ole riittävästi otettu huomioon yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkijoita TKI-järjestelmän keskeisinä toimijoina eikä myöskään luovan alan toimijoita kuten kirjailijoita, taiteenharjoittajia ja kustantajia.

Yliopistojen toiminnassa tekijänoikeudet kuuluvat lähtökohtaisesti niille, jotka tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia ovat tehneet. Ne eivät siis kuulu yliopistolle. Yliopistolla ei ole oikeuksia edes opiskelijoidensa tekijänoikeudellisesti suojattuihin teoksiin (PeVL 28/2004 vp). Tutkijoiden ja opettajien tekijänoikeuksia suojataan laissa erityisen huolellisesti, koska tekijänoikeuksilla on läheinen yhteys perustuslaissa ja yliopistolaissa turvattuun tutkimuksen ja korkeimman opetuksen vapauteen eli akateemiseen vapauteen, jonka on kansainvälisesti katsottu kuuluvan hyvinvoinnin perusedellytyksiin. Tutkijoiden tekijänoikeuksia ja muita aineettomia oikeuksia turvaavat perustuslain ja muun kotimaisen lainsäädännön lisäksi Unescon suositus vuodelta 1997 (Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel, kohta 12), Unescon suositus vuodelta 2017 (Recommendation on Science and Scientific Researchers, kohta 37), Unescon suositus vuodelta 2021 (Recommendation on Open Science, Preamble) sekä Euroopan unionin perusoikeuskirja (13 ja 17 artiklat). Suomen lainsäädännön "tutkijapaoikeus" vastaa kansainvälistä käytäntöä (Bellia – Moscon 2021): "... in the academic field the ownership of scholarly works is attributed to the authors and not to the institutions they belong to, with very limited exceptions. This approach is aimed, among other things, at guaranteeing authors the freedom to publish the results of their research, choosing the time, form, manner and venue of publication." TKI-järjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta olisi syytä huolehtia siitä, että professoreiden ja muiden tutkijoiden aineettomat oikeudet on turvattu niin hyvin, että heillä on mahdollisuus hyödyntää niitä tieteellisesti, taiteellisesti, teollisesti tai muuten.

VNPP-luonnoksessa kerrotaan, että aineettomien oikeuksien huomioimisessa ja IPR-osaamisessa on vielä paljon kehitettävää tutkimusorganisaatioissa. Yliopistojen ja tutkimuslaitosten osalta Professoriliitto ja muut sektorin työntekijäjärjestöt ovat eri tavoin painottaneet aineettomien oikeuksien merkitystä järjestämällä jäsenilleen koulutusta ja puolustamalla tutkijoiden oikeuksia sekä tutkimusorganisaatioissa että muuten. Perimmäinen ongelma ei kuitenkaan ole tutkijoiden IPR-osaamisen taso. Perimmäinen ongelma on se, että useimpien tutkijoiden on rahoituksen epävarmuuden ja työsuhteiden määräaikaaisuuden vuoksi lähes mahdotonta keskittyä tuottamaan niitä tieteellisiä, taiteellisia, sosiaalisia tai kaupallisia innovaatioita, joita aineellisilla oikeuksilla suojataan.

TKI-järjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn varmistamiseksi ei siis riitä, että professoreiden ja muiden tutkijoiden aineettomat oikeudet on turvattu. Heille pitäisi myös antaa kilpailukykyiset mahdollisuudet harjoittaa kansainvälisen tason tieteellistä ja taiteellista toimintaa ja tuottaa aineettomien oikeuksien turvaamia innovaatioita. Tämä ongelma ei poistu IPR-koulutuksella vaan vaatii yliopistojen ja tutkimuslaitosten rahoitus- ja ohjausmallin muutoksen.

Valtiovalta ja yliopistot ovat viime aikoina heikentäneet professoreiden ja muiden tutkijoiden mahdollisuuksia hyödyntää aineettomia oikeuksia kahdella merkittävällä tavalla. Niihin kuuluvat määräaikaaiset työsuhteet ja ns. "avoin tiede".

VNPP-luonnoksessa viitataan taustaselvitykseen, jonka mukaan aineettomien oikeuksien hyödyntämisestä tutkimusorganisaatioissa vaikeuttaa muun muassa "tutkijoiden puutteellinen motivaatio tutkimustulosten kaupallistamiseen". Edelleen VNPP-luonnoksessa todetaan, että "[t]utkimusorganisaatioille asetetut tulostavoitteet eivät myöskään painota kaupallistamista varsin-

kaan yliopistoissa, vaan yliopistot kannustavat tutkijoita keskittymään julkaisujen tuottamiseen, joka tuo perusrahoitusta”. Useimmilla yliopistojen tutkijoista ja opettajista todellakin on vahvoja kannustimia keskittyä muuhun kuin yritysyhteistyöhön tai tutkimustulosten kaupallistamiseen. 70 % yliopistojen palveluksessa olevista tutkijoista ja opettajista on määräaikaissa työsuhteessa. Osa tutkijoista toimii vain apurahan varassa. Näiden tutkijoiden ja opettajien on pakostakin keskityttävä siihen, mikä mahdollistaa toimeentulon lähitulevaisuudessa. Perimmäisenä ongelmana ei yliopistosektorilla siis ole tutkijoiden motivaatio vaan pikemminkin OKM:n vastuulla oleva yliopistojen rahoitusmalli, joka ei edistä pitkäaikaisia työsuhteita, pitkäaikaista tutkimustoimintaa eikä muutakaan pitkäaikaista toimintaa. Yritysyhteistyö ja tutkimustulosten kaupallistaminen eivät synny ilman pitkäaikaisia työsuhteita ja pitkäaikaista rahoitusta.

Nykyinen tutkimusrahoitusmalli, jossa rahoituksen ehtona on tutkimustulosten avoimuus, on omiaan heikentämään yritysyhteistyötä ja tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä. Jos rahoituksen edellytykseksi asetetaan tutkimustulosten ja/tai aineistojen julkaiseminen ilmaiseksi digitaalisessa muo-dossa, tutkijoiden mahdollisuudet kaupallistaa tuloksia heikkenevät. Suomen Akatemia on asettanut ilmaisen digitaalisessa muodossa tapahtuvan tutkimustulosten julkaisemisen rahoituksen ehdoksi. Käytännössä valtiovalta edistää muiden maiden palveluvientiä, koska Suomen julkisesti rahoitetut yliopistot maksavat ulkomaisille tiedekustantajille siitä, että Suomen tieteen tulokset ovat digitaalisesti kaikkien käytössä ilmaiseksi. Suomen TKI-järjestelmän ja luovien alojen kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta olisi parempi, että Suomen tieteellisen ja taiteellisen toiminnan tuloksista saataisiin vientituloja. Kun OKM ja Suomen Akatemia jakavat tutkimusrahoitusta, edellytyksenä ei saa olla tutkimustulosten tai aineistojen ns. ”avoin julkaiseminen”. Perustuslaissa turvattuun tutkimuksen vapau-teen kuuluu tutkijoiden vapaus valita, julkaistaanko tulokset ja miten ne julkaistaan.

Yliopistot ovat perustelleet ns. ”avoimen tieteen” ja sopimustutkimuksen vaatimuksilla sopimuskäytäntöjä, joilla tutkijoita pyritään saada luovuttamaan tekijänoikeuksiaan työnantajalle ilmaiseksi työsuhteen ehtona. Sellaiset sopimuskäytännöt ovat hyvän tavan vastaisia ja kohtuuttomia. Ns. ”avoimen tieteen” kannalta ei pääsääntöisesti ole tarpeen siirtää tutkimustuotosten tekijänoikeuksia alkuperäiseltä tekijältä kenellekään, koska yliopistot ja muut saavat avattuihin tutkimustuotoksiin tarvitsemansa käyttöoikeudet tekijöiden määrittämän lisenssin kautta (Ilmari Jauhiainen, Avoimen tieteen sihteeristö). Ns. sopimustutkimuksessa rahoittajat useimmiten eivät tarvitse tutkijoiden tekijänoikeuksia. Joka tapauksessa tutkijan mahdollisuudet hyödyntää tekijänoikeuksiaan kaupallisesti ja lisätä Suomen vientituloja ovat olemattomat, jos tutkija on luovuttanut tekijänoikeutensa kokonaan tai osaksi toiselle. Suomen TKI-järjestelmän ja luovien alojen kehityksen kannalta olisi erityisen tärkeää, että tutkijat ja muut luovien alojen ammattilaiset eivät luovu aineettomista oikeuksistaan.

EU-yhteistyö

Professoriliitto korostaa, että tutkijoiden ja luovien alojen ammattilaisten aineettomien oikeuksien jakaminen estää näihin aineettomiin oikeuksiin perustuvan liiketoiminnan kehittämisen.

Professoriliitto painottaa, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 13 artiklassa suojattuun tutkimuk-sen vapauteen kuuluu tutkijan oikeus valita, mitä hän tutkii, miten hän tutkii, julkaiseeko hän tutki-mustuloksensa ja millä tavalla hän tutkimustuloksensa julkaisee.

- EHEA, Rome Ministerial Communiqué, Annex I, Statement on Academic Freedom (2020): “The freedom to research includes the right, consistent with professional standards of the respective discipline, to determine: what shall (or shall not) be researched; how it shall be re-searched; who shall research, with whom and for what purpose research shall be pursued; the methods by which, and avenues through which, research findings shall be disseminated.”

Tutkijan aineettomat oikeudet kuuluvat omaisuuden suojan piiriin. Perusoikeuskirjan 17 artiklan mukaan keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan eikä poikkeustapauksissakaan ilman, että hänelle suoritetaan oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä.

Euroopan unionin tuomioistuin on akateemista vapautta tulkitessaan viitannut Unescon suositukseen vuodelta 1997 (tuomio 6.10.2020, Euroopan komissio vastaan Unkari, C-66/18, kohta 227). Unescon vuoden 1997 suosituksessa korostetaan tutkijoiden ja opettajien tekijänoikeuksia akateemisen vapauden turvaajana.

- Unescon suositus vuodelta 1997, kohta 12: “... higher-education teaching personnel should be free to publish the results of research and scholarship in books, journals and databases of their own choice and under their own names, provided they are the authors or co-authors of the above scholarly works. The intellectual property of higher-education teaching personnel should benefit from appropriate legal protection, and in particular the protection afforded by national and international copyright law.”

Suomen valtiolla on velvollisuus noudattaa näitä periaatteita (PeVL 14/2021 vp - HE 260/2020 vp, 15 kohta).

Kehityssuunnat

Professoriliitto on VNPP-luonnoksen kanssa samaa mieltä aineettomien oikeuksien merkittävästä roolista globaalin kilpailukyvyn rakentajana ja ylläpitäjänä. Professoriliitto korostaa, että aineettomista oikeuksista ei ole hyötyä kansainvälisessä kilpailussa, ellei luovien alojen ammattilaisten aineettomia oikeuksia turvata. Suomen TKI-sektorin globaalia kilpailukykyä ei ole mielekästä pyrkiä rakentamaan niin, että luovien alojen työntekijöitä pakotetaan jakamaan aineettomat oikeutensa. Vain luovien alojen ammattilaisten aineettomat oikeudet mahdollistavat niihin perustuvan kansainvälisesti kilpailukykyisen liiketoiminnan.

Suomessa luodaan ja kaupallistetaan maailmanluokan innovaatioita

Professoriliitto korostaa, että ns. ”avoimen tieteen” periaatteet, erityisesti joidenkin tutkimusrahoittajien vaatimukset tutkimustulosten ja aineistojen jakamisesta digitaalisessa muodossa kaikkien ilmaiseen käyttöön, haittaavat maailmanluokan innovaatioiden kehittämistä ja voivat käytännössä sulkea pois niiden kaupallistamisen. Maailmanluokan innovaatioiden kehittäminen on kallista ja vaatii paljon aikaa. Sama voidaan sanoa niiden kaupallistamisesta. Maailmanluokan innovaatioita ei kehitetä eikä kaupallisteta yliopistosektorilla ilman professoreiden ja muiden tutkijoiden aineettomien oikeuksien suojaa.

Suomessa on toimiva ja kilpailukykyinen IPR-järjestelmä

Professoriliitto on VNPP-luonnoksen kanssa samaa mieltä siitä tavoitteesta, että suomalaista IPR-järjestelmää pidetään legitiiminä ja tehokkaana tapana suojata innovaatioita ja luovan työn tuloksia. Professoriliitto korostaa, että Suomen TKI-järjestelmän ja luovien alojen ongelmana ei ole IPR-järjestelmä.

TKI-järjestelmän ongelmat liittyvät julkisen rahoituksen voimakkaaseen karsimiseen ja yliopistosekto-rilla myös vakaan perusrahoituksen korvaamiseen kilpaillulla hankekohtaisella rahoituksella. Perus-rahoituksen korvaaminen hankekohtaisella rahoituksella on luonut tutkimushankkeita viivästyttävän tai estävän pullonkaulan ja lisännyt tutkijoiden työsuhteiden tilapäisyyttä ja määräaikaaisuutta.

TKI-järjestelmän ongelmat liittyvät osittain myös kansainvälisen kunnianhimon puutteeseen. Ero Ruotsiin on merkittävä (Kjell Skoglund, Kreativitet – Finlands och Sveriges konkurrensfördel, Vasabladet 19.12.2021). Joka tapauksessa TKI-järjestelmä ja luovat alat eivät kehity suotuisaan suuntaan, ellei tekijöille anneta mahdollisuuksia hyödyntää omia aineettomia oikeuksiaan kansainvälisillä markkinoilla. Yliopistosektorilla ns. ”avoin tiede” estää tekijöitä hyödyntämästä aineettomia oikeuksiaan kansainvälisillä markkinoilla.

Suomi edistää IPR-järjestelmän ja sääntelyn kehittämistä EU:ssa ja kansainvälisesti

Professoriliitto kannattaa VNPP-luonnoksen tapaan sitä, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti EU:ssa ja kansainvälisillä foorumeilla aineettomien oikeuksien ja koko IPR-järjestelmän kehittämiseksi siten, että Suomelle tärkeiden aineettomien oikeuksien suojaa ja täytäntöönpanoa parannetaan kansainvälisesti ja että aineettomien oikeuksien loukkauksiin puututaan asianmukaisesti.

Samalla Professoriliitto huomauttaa, että Euroopan komissio tavoittelee tutkimusjulkaisujen ja -aineistojen kansainvälistä ilmaista saatavuutta eli sosialisointia myös siitä syystä, että Eurooppa on jäänyt USA:n ja Kiinan jälkeen digitaalisen talouden kilpailussa (”Tutkimusta ja innovointia koskeva globaali lähestymistapa: Euroopan kansainvälistä yhteistyötä muuttuvassa maailmassa koskeva strategia”).

Professoriliitto korostaa, että Suomen TKI-järjestelmä ja luovat alat eivät tuo Suomelle lisää tuloja, ellei tekijöillä ole aineettomia oikeuksia ja tekijät saa aineettomien oikeuksien hyödyntämisestä maksua. Suomen hyvinvointia ei ole mielekästä kehittää yliopistosektorilla jakamalla tutkijoiden aineettomia oikeuksia muiden käyttöön ilmaiseksi.

Toimenpiteet

VNPP-luonnoksessa käsitellään toimenpiteitä, joilla edistetään sekä avoimessa että sopimustutkimuksessa syntyvien tutkimustulosten jatkojalostamista ja kaupallistamista.

Professoriliitto huomauttaa, että yliopistosektorin tutkimustulokset lähtökohtaisesti ovat tutkimuksen tekijöiden eli professoreiden ja tutkijoiden omaisuutta. Professoriliitto edellyttää, että Professoriliittoa ja yliopistosektorin muita henkilöstöjärjestöjä ei ohiteta asian valmistelussa. Professoriliitto korostaa, että mikään tutkimusorganisaatio ei puhu tutkimustulosten omistajien eli tutkimuksen tekijöiden äänellä.

Professoriliitto pitää tärkeänä, että tutkimustulosten jatkojalostamista ja kaupallistamista edistetään ensisijaisesti parantamalla tutkimusympäristön kansainvälistä kilpailukykyä. Se edellyttää julkisen tutkimusrahoituksen merkittävää lisäämistä sekä yliopistojen rahoitusmallin muutosta. Tutkimuksen rahoituksen pitäisi olla paljon suuremmassa määrin vakaata yliopiston vapaassa käytössä olevaa perusrahoitusta.

Kun tutkimusympäristö on kansainvälisesti kilpailukykyinen, se tuottaa kilpailukykyisiä tuloksia, joita sitten voidaan helpommin myös jatkojalostaa ja kaupallistaa.

Aineettomat oikeudet ovat tutkijoiden työn tulosta. Tutkijat myös käyttävät omia aineettomia oikeuksiaan työvälineenä. Tutkijoilla itsellään on parhaat edellytykset päättää omien tutkimustulostensa jatkojalostamisesta ja kaupallistamisesta. Tutkijoiden oikeus päättää tutkimuksensa tuloksista antaa heille kannustimia tuottaa innovaatioita ja korkealaatuisia aineettomia oikeuksia. Professoriliitto edellyttää, että tutkijoiden aineettomia oikeuksia suojataan sekä sopimustutkimuksessa että avoimessa tutkimuksessa.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jukka Heikkilä

puheenjohtaja

Tarja Niemelä

toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija Professoriliiton tekijänoikeustyöryhmän puheenjohtaja, professori Petri Mäntysaari

Niemelä Tarja
Professoriliitto